

Stabilizacija i pridruživanje hrvatske terminologije

(*Hrvatski jezik na putu u EU*, ur. Maja Bratanić, Biblioteka Znanstveni zbornici, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2011, 317 str.)

Knjiga *Hrvatski jezik na putu u EU* urednice Maje Bratanić zapravo je dopunjeni zbornik priloga sa znanstvenoga skupa *Terminološki i prevoditeljski aspekti pristupanja Hrvatske EU-u*, održanoga 6. prosinca 2008. u Zagrebu, u sklopu znanstvenoga projekta *Hrvatski nazivi za europske pojmove*. Iako je od samoga skupa proteklo već gotovo četiri i pol godine, a od izlaska knjige dvije, ona je svejedno danas vrlo aktualna, jer se u njoj ispravno upozorava na poteškoće s kojima će se hrvatsko jezikoslovlje i druge struke suočiti kada proces hrvatskog ulaska u EU jednom postane neminovnan (što se upravo događa).

Hrvatski će jezik ulaskom Hrvatske u EU postati dvadeset i četvrti službeni jezik te zajednice. Upravo je stoga izuzetno važno da taj trenutak dočekamo jezično spremni jer će naknadne modifikacije, pogotovo u domeni europskoga pravnog nazivlja, biti vrlo teške, ako ne i nemoguće. Jezik, kao nositelj nacionalnoga i kulturnoga identiteta, ključan je čimbenik samostalnosti i posebnosti određenoga naroda u velikim nadnacionalnim zajednicama, ali tomu

pitanju domaća stručna javnost nije posvetila pozornost kakvu ono zaslužuje. Cilj rečenoga znanstvenog skupa bio je podići svijest o važnosti zaštite i planiranja hrvatskoga strukovnog nazivlja iz područja prava i zakonodavstva Europske unije, te potaknuti obje struke – jezikoslovnu i pravnu – na što skorije laćanje ovoga dugotrajnog i mukotrpnoga posla. Donekle olakotna okolnost bila je što u trenutku održavanja skupa rok pristupanja još nije bio konačno poznat, pa vremenski rokovi nisu bili kruti. Nažalost, kako će se poslije pokazati, ta je činjenica samo dala dodatne argumente opuštenome pristupu, tako da se s prevođenjem i prilagodbom zakonodavstva Europske unije – najopsežnijeg i najhitnijeg dijela terminološkog rada – započelo tek na proljeće 2011, te će ono izgleda biti završeno “sa zvukom sirene”.

Na skupu su sudjelovali gotovo svi vodeći hrvatski stručnjaci iz područja stručnoga nazivlja i prava Europske unije. Njihova izlaganja o pojedinim problemima predstojećega prevodilačkog pothvata iznesena su u spomenutom zborniku. On je dodatno proširen još nekim priložima koji na konkretnim primjerima ilustriraju važnost stvaranja ujednačenoga hrvatskog nazivlja za nove ili izmijenjene pojmove iz područja europskoga zakonodavstva.

Kako bi se istakla važnost i opsežnost posla koji predstoji, urednica

ga već u predgovoru uspoređuje sa Šulekovim stvaranjem hrvatskoga znanstvenog nazivlja navodeći interes i stupanj mobilizacije koji je ono tada podiglo u hrvatskoj znanstvenoj i kulturnoj javnosti, kontrastirajući to s trenutnom nedovoljnom zainteresiranošću i organiziranošću.

Prvi dio knjige ima za cilj dodatno naglasiti nužnost posjedovanja izrađenoga i uređenoga strukovnog nazivlja u jeziku koji postaje jednim od službenih jezika EU-a. U prvom članku Maja Bratanić ističe kako je rad na stvaranju i uređivanju nazivlja europskog zakonodavstva u pojedinim državama često imao odjeka i na ostali terminološki rad, te kako bi to mogla biti dobra prilika da se i hrvatsko nazivoslovlje trgne iz letargije. Zaključuje kako odgovornost za položaj hrvatskoga jezika u Uniji prvenstveno leži na domaćim jezičnim i terminološkim stručnjacima jer EU samo sankcionira rezultate rada nacionalne jezične politike. Smjernice kako bi se taj proces trebao odvijati, kao i iskustva nekih zemalja koje su ga prošle (konkretno, Letonije, Češke i Mađarske), iznose Martina Bajčić i Susan Šarčević. Maja Bratanić i Snježana Ramljak potom daju uvid u jezičnu politiku EU, kao i novije trendove glede manjinskih i regionalnih jezika.

U drugom dijelu knjige autori promišljaju načela koja bi trebalo utvrditi prije početka prevođenja

europskoga zakonodavstva. Tako Jasminka Pecotić Kaufman razmatra u kojoj su mjeri hrvatski i europski pravni sustavi slični i koliko je moguće u prijevodima rabiti već postojeće hrvatske pravne nazive. Autorica analizu provodi na području prava tržišnoga natjecanja, zaključujući kako, ako postoji dovoljna sličnost između sadržaja pravnih naziva u europskom i domaćem pravu, treba dati prednost domaćem nazivu, čak i ako sadržajna podudarnost nije potpuna. Koraljka Sansović navodi poteškoće do kojih dolazi uslijed nekompatibilnosti pravnih sustava i pravnoga nazivlja EU i pojedinih država članica (npr. polisemija istoga naziva u nacionalnom i europskom pravu, odnosno nepodudarnost koncepata označenih istim nazivom) zaključujući kako se takve poteškoće mogu razriješiti prvenstveno pomoću praktičnih znanja, ali i poznavanja pravne teorije i pravne povijesti, kao i konteksta samih akata. Naposljetku, Milica Gačić naglašava specifičnosti prevođenja zakonskih tekstova upozoravajući na komplikacije i dodatne troškove koji proizlaze iz prevođiteljeva nedovoljnoga poznavanja konteksta (pravnog sustava, vrste zakonskog akta) kojemu konkretni tekst pripada.

Treći dio bavi se konkretnim terminološkim problemima u pojedinim područjima zakonodavstva. Tako Iris Goldner Lang analizira

pojmove koji se odnose na slobodu kretanja ljudi propitujući tko je, i s kojim argumentima, ovlašten pri određivanju značenja tih pojmova – EU ili države članice. Emilia Mišćenić i Susan Šarčević na konkretnim primjerima iz područja prava zaštite potrošača provjeravaju posljedice načelne preporuke o davanju prednosti domaćim pravnim nazivima i iznose probleme koje to može prouzročiti glede usklađivanja zakonodavstva. Martina Bajčić i Martina Stepanić ukazuju na probleme koji su posljedicom stihijskoga stvaranja pojmova u relativno novom pravnom području tržišnoga natjecanja i na probleme koje takva pojmovna neujednačenost stvara u radu jezikoslovcima i pravnicima. Boris Pritchard posvećuje pažnju pomorskom institucionalnom nazivlju provodeći kontrastivnu analizu tipologije pomorskoga vokabulara, njegove semantike i produktivnosti u engleskom i hrvatskom jeziku, dajući rješenja koja bi se mogla primijeniti pri prijevodu institucionalnih dokumenata i normiranju pomorskoga nazivlja. Ana Ostroški Anić bavi se važnošću ujednačivanja i terminološke jednoznačnosti u pravnim tekstovima s područja civilnoga zrakoplovstva. Treći dio zbornika zaključuje članak Snježane Ramljak u kojem se predstavlja višejezični dokumentacijski pojmovnik *Eurovoc*, njegove prednosti i mane te smjernice za poboljšanje, pogotovo glede ter-

minološke standardizacije njegova hrvatskog dijela.

Četvrti dio posvećen je normativnim vidovima terminološkoga rada. Lana Hudeček i Milica Mihaljević analiziraju nazivlje iz Euroterma, danas nažalost nedostupne terminološke baze Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija, provjeravajući koliko je ono u skladu s propisanim terminološkim načelima i preporukama. Ivo Žanić na primjeru normiranja naziva zajedničke europske valute promatra do kakvih komplikacija može dovesti striktno us trajanje na zakonskim odredbama koje ne uzimaju u obzir jezične specifičnosti. Moguće je tako stvaranje posve nove gramatičke kategorije (tzv. “zakonodavne množine”) koja postaje čak i sociolingvističkom činjenicom.

Zbornik završava dvama člancima koji problemu približavanja hrvatskoga jezika Europskoj uniji pristupaju iz širega kuta. Jagoda Granić bavi se proklamiranim europskim načelom višejezične komunikacijske kompetencije i promatra ulogu koju u njegovu ostvarivanju ima između ostaloga i terminološki rad. Naposljetku, Danica Škara pruža nam analizu metaforizacije Europske unije i njezina funkcioniranja, na temelju analize engleskoga i hrvatskoga korpusa, kao i promišljanje o nastanku novoga jedinstvenog “eurogovora”, koji zajedničkim metaforama stvara integrirani pogled na svijet, jednu novu europsku stvarnost.

Kao zaključak, knjiga *Hrvatski jezik na putu u EU* vrijedna je popudbina u zahtjevnom procesu kojim se hrvatski jezik treba pozicionirati na europskoj lingvističkoj karti. Nažalost, knjiga sama po sebi nema dovoljan utjecaj da bi bila izlikom za pomanjkanje pregnuća ostatka stručne zajednice. Upravo je stoga nužno da u ovo malo preostalog vremena do trenutka ulaska u EU sve uključene strane mobiliziraju snage, kako nakon 1. srpnja 2013. ne bismo žalili za propuštenom prilikom, za što u ovom slučaju ne bismo mogli kriviti nikoga doli vlastiti nemar.

Krešimir Sučević-Međerac